

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS IR MIGRACIJOS DEPARTAMENTĄ PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS

2023-06-12 Nr. 4D-2023/1-223
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023 m. kovo 1 d. gavo užsieniečio (prieglobsčio prašytojo) X (toliau – Pareiškėjas) skundą dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) pareigūnų veiksmų (neveikimo) laikinai apgyvendinant jį ir jo šeimos narius Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 140⁸ straipsnio 3 dalyje numatytose vietose be teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, iki Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas, MD) priims sprendimą įleisti juos į Lietuvą, bei dėl Migracijos departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo) nepriimant pirmiau paminėto sprendimo (toliau – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, Pareiškėjas nurodo:

2.1. „Aš, Tadžikistano pil. X atvykau su savo daugiavaike šeima į Lietuvą ir pateikime prieglobsčio prašymus. Prieglobsčio prašymai buvo priimti ir po tam tikro laiko mūsų šeima buvo perkelta ir apgyvendinta VSAT [...] Užsieniečių registracijos centre, Pabradėje“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Atsidūrus VSAT [...] Užsieniečių registracijos centre, Pabradėje, mes esame sulaikyti ir neturime judėjimo laisvės. Neturime jokių išduotų sprendimų, kuriuos galėtume apskusti. Taigi savo situaciją vertiname, kaip neteisėtą sulaikymą ir turėtume būti nedelsiant paleisti, o mūsų judėjimo laisvė užtikrinta arba įteikti sprendimai dėl mūsų sulaikymo“.

2.3. „Taip pat buvome pateikę į Migracijos departamentą [...] rezervaciją viešbutyje patvirtinančią pažymą, tačiau iki šiol Migracijos departamentas [...] nepriima sprendimo pakeisti mūsų apgyvendinimo vietą, vilkina procesą ir tokiu būdu pažeidžia mūsų vaikų interesus.“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2023-03-14 raštu Nr. 4D-2023/1-223/3D-556 kreipėsi į VSAT,

prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierių įstaigoje 2023-03-28 gautas VSAT raštas Nr. 21-7K-446, kuriuo paaiškinama:

4.1. „Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPĮ) 140⁸ straipsnio 3 dalyje yra nustatyta, jog prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar šio Įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, VSAT laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, VSAT, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikdama jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. Vadovaujantis UTPĮ 79 straipsnio 1 dalimi, sprendimą dėl prieglobsčio prašytojo apgyvendinimo, išskyrus atvejus, kai prieglobsčio prašytojas yra sulaikytas arba jam skirta alternatyvi sulaikymui priemonė Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, priima Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – MD). Užsieniečiui pateikus prašymą suteikti prieglobstį Lietuvoje, MD, vadovaudamasis UTPĮ bei Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. IV-131 „Dėl Prieglobsčio Lietuvoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, patvirtinto Prieglobsčio Lietuvoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) nuostatomis, priima sprendimą dėl prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo, prieglobsčio prašytojo įleidimo į Lietuvos Respublikos teritoriją bei jo apgyvendinimo. MD priėmus sprendimą (informacija apie sprendimą nurodoma Pažymoje dėl prašymo suteikti prieglobstį priėmimo (Tvarkos aprašo 1 priedas) prašymą suteikti prieglobstį Lietuvoje nagrinėti iš esmės skubos tvarka bei nespėsti klausimo dėl užsieniečio apgyvendinimo bei įleidimo į Lietuvos Respublikos teritoriją, VSAT, vadovaudamasi UTPĮ nuostatomis, prieglobsčio prašytoją laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, VSAT, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikdama jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje.“

4.2. „Jeigu per įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat paskelbtos ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio laikotarpį ir 28 dienas po jo pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip per 6 mėnesius nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos, nebuvo priimtas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto 140¹² straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, teisinės padėties, MD priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką ir apgyvendinti jį 140¹² straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose.“

4.3. „Tvarkos apraše nustatyta, kad MD priimti sprendimai užregistruojami Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje (toliau – MIGRIS), informacija apie Tvarkos aprašo 43 ir 128 punktuose nurodytus priimtus sprendimus pažymima Pažymoje dėl prašymo suteikti prieglobstį priėmimo. Tvarkos aprašo 8 punkte nurodytus sprendimus, išskyrus UTPĮ 76 straipsnio 5 dalyje nurodytu atveju, MD nedelsdamas per MIGRIS arba elektroniniu paštu perduoda valstybės institucijai ar įstaigai, kurioje prieglobsčio prašytojas apgyvendintas, sulaikytas UTPĮ nustatyta tvarka, suimtas, jam skirtas administracinis areštas, jis atlieka arešto ar laisvės atėmimo bausmę arba laukia MD sprendimo priėmimo. Prieglobsčio prašytoją su Tvarkos aprašo 8 punkte nurodytais MD sprendimais nedelsdamos supažindina valstybės institucija ar įstaiga, kurioje prieglobsčio prašytojas apgyvendintas, sulaikytas UTPĮ nustatyta tvarka, suimtas, jam skirtas administracinis areštas, jis atlieka arešto ar laisvės atėmimo bausmę arba laukia MD sprendimo priėmimo, arba MD.

Jei prieglobsčio prašytojas MD sprendimo dėl prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo, prieglobsčio prašytojo įleidimo į Lietuvos Respublikos teritoriją bei jo apgyvendinimo laukia VSAT administruojamose laikino apgyvendinimo patalpose, su juo (šiuo atveju Pažyma dėl prašymo suteikti prieglobstį priėmimo) jį supažindina VSAT. Su MD sprendimu prieglobsčio prašytojas

supažindinamas žodžiu jo gimtąja kalba arba kalba, kurią jis geriausiai supranta. VSAT, supažindinusi prieglobsčio prašytoją su MD sprendimu, įteikia jam išspausdintą sprendimą bei informuoja užsienietį apie teisę UTPI IX¹ ir X skyriuose nustatyta tvarka pateikti skundą dėl šio sprendimo, taip pat apie teisę Tvarkos aprašo nustatyta tvarka pasinaudoti valstybės garantuojama teisine pagalba. Jeigu prieglobsčio prašytojas išreiškia norą skusti MD priimtą sprendimą ir pasinaudoti valstybės garantuojama teisine pagalba VSAT apie tai nedelsdamas informuoja MD.

Apie prieglobsčio prašytojo teises ir pareigas jų nevykdymo padarinius užsieniečiai, pateikę prašymą suteikti prieglobstį, informuojami prieš jų pirminę apklausą.“

4.4. „2022-12-23 Pareiškėjas kartu su savo šeimos nariais supažindintas su MD pažymomis Nr. 2212-AS-0037, 2212-AS-0038 (pridedamos) pasirašytinai, jam išaiškinta prieglobsčio prašymo nagrinėjimo tvarka. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad 2022-12-20 Pareiškėjas yra sudaręs atstovavimo sutartį su advokatų kontora APB „A“, advokatu E. K., kas suponuoja, kad užsienietis yra tinkamai konsultuojamas teisiniais klausimais.

2022-12-30 Pareiškėjas kartu su savo šeimos nariais pristatyti į VSAT URC ir jiems suprantama kalba supažindinti su VSAT URC vidaus tvarkos taisyklėmis (pridedamas patvirtinimas iš Užsieniečių registracijos centre gyvenančių užsieniečių susipažinusių su vidaus tvarkos taisyklėmis, apskaitos žurnalo).

Pažymėtina ir tai, kad Pareiškėjas teisinės padėties klausimais periodiškai konsultuojamas Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugijos teisininkų“.

4.5. „Neteisėtai Lietuvos Respublikos valstybės sieną kirtusių užsieniečių, sulaukytų neteisėtai atvykusių į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai esančių Lietuvos Respublikoje užsieniečių, taip pat užsieniečių, pateikusių prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, laikinąjį apgyvendinimą VSAT URC, apgyvendintų centre užsieniečių teises ir pareigas, drausminio poveikio ir skatinimo priemonių jiems taikymą, sveikatos priežiūrą, materialinį ir buitinį aprūpinimą, draudimų ir apribojimų taikymą, užimtumo organizavimą, apsilankymų ir pasimatymų centre organizavimą, užsieniečių, kuriems nesuteikta teisė laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, laikino išvykimo iš centro tvarką, bei apgyvendintų centre užsieniečių išvykimą iš centro nustato Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 1V-340 „Dėl Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašas (toliau – Aprašas). Šio Aprašo III ir IV skyriuose yra nustatytos VSAT administruojamuose centruose apgyvendintų užsieniečių teisės ir pareigos. Taip pat 2018 m. kovo 28 d. VSAT vado įsakymu Nr. 4-143 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centro vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės) yra patvirtintos VSAT URC vidaus tvarkos taisyklės, kuriose yra nustatytos centre apgyvendintų užsieniečių teisės ir pareigos, jiems taikomi draudimai ir apribojimai, drausminio poveikio taikymo priemonės, įsipareigojimai ir kt. klausimai.

Užsieniečiui atvykus į VSAT URC, jam suprantama kalba, pasirašytinai supažindinamas su vidaus tvarkos taisyklėmis, jo teisėmis ir pareigoms, kiekvienam užsieniečiui įteikiama informacija apie jo teises, pareigas, vidaus taisykles, taikomus draudimus, apribojimus, bendrą tvarką ir dienotvarkę (pridedama). Ši informacija yra išversta į dažniausiai užsieniečių vartojamas kalbas (pridedame pavyzdžius rusų ir anglų kalbomis), asmeniui įteikiama informacinė medžiaga, išversta į jo gimtąją kalbą, arba kalbą, kurią jis supranta. Taip pat VSAT URC patalpose užsieniečiams matomose vietose, dažniausiai užsieniečių vartojamomis kalbomis, yra pateiktos (iškabintos) vidaus tvarkos taisyklės.“

4.6. „Pareiškėjas, kartu su jo šeimos nariais, šiuo metu yra prieglobsčio prašytojai, tačiau jų įleidimo į Lietuvos Respublikos teritoriją klausimas MD sprendimu nėra sprendžiamas. Atsižvelgiant į tai užsieniečiams taikomas atitinkamas režimas, jie gali judėti visoje VSAT URC apgyvendinimo teritorijoje, nepažeisdami URC apsaugos draudžiamųjų zonų.“

5. Seimo kontrolierė 2023-03-14 raštu Nr. 4D-2023/1-223/3D-548 kreipėsi į Migracijos departamentą, prašydama paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Seimo kontrolierė 2022-03-31 gavo Migracijos departamento raštą Nr. 10K-3669, kuriuo paaiškinama:

5.1. „Užsieniečių atvykimo, buvimo ir gyvenimo bei kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Įstatymas). Įstatymo 5 straipsnio 8 dalis nustato, kad jeigu per 28 dienas nuo prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto šio straipsnio 6 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos nebuvo priimtas galutinis sprendimas, Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką. Įstatymo X² skyriaus nuostatos numato taisykles, kurios taikomos, kai yra įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Įstatymo 140⁸ straipsnio 2 dalis nustato, kad jeigu užsienietis, būdamas pasienio kontrolės punkte, tranzito zonoje ar šio Įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, pateikia prašymą suteikti prieglobstį, Migracijos departamentas per 48 valandas nuo tokio prašymo pateikimo momento priima sprendimą įleisti prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką, išskyrus prieglobsčio prašytojus, kuriems taikytinos šio Įstatymo 76 straipsnio 4 dalies arba 77 straipsnio 1 dalies nuostatos. To paties įstatymo 140⁸ straipsnio 5 dalyje yra nurodyta, kad jeigu per įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat paskelbtos ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio laikotarpį ir 28 dienas po jo pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip per 6 mėnesius nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos, nebuvo priimtas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto šio straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, teisinės padėties, Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką ir apgyvendinti jį šio straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose.“

5.2. „Informuojame, kad pareiškėjai prieglobsčio prašymą pateikė 2022-12-23. Pareiškėjų prieglobsčio prašymas yra nagrinėjamas skubos tvarka (t. y. jiems taikytinos Įstatymo 76 straipsnio 4 dalies nuostatos). Informacija apie tai, kad prašymas nagrinėjamas skubos tvarka pažymėta pažymose dėl prašymo suteikti prieglobstį priėmimo. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikoje galioja įvesta nepaprastoji padėtis ir ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, taip pat į tai, kad užsieniečių atžvilgiu dar nėra priimtas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio, vadovaujantis Įstatymo nuostatomis, sprendimas dėl pareiškėjų įleidimo nėra priimtas.

Migracijos departamentas sprendimą dėl pareiškėjo ir jo šeimos narių įleidimo turi priimti ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos, t. y. iki 2023-06-23.“

5.3. „Informuojame, kad pareiškėjo ir jo šeimos narių prieglobsčio prašymų nagrinėjimas užtruko dėl didelio Migracijos departamento darbo krūvio, kuris susidarė dėl precedento neturinčio migrantų antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos teritorijos, taip pat dėl iš Ukrainos dėl Rusijos karinės agresijos pasitraukusių asmenų registracijos ir jiems išduotų leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje pakeitimo procedūros. Kartu informuojame, kad 2023-03-29 Migracijos departamente yra suplanuota pareiškėjų apklausa. Nagrinėdamas pareiškėjų prašymą, Migracijos departamentas jau yra atlikęs tam tikrus veiksmus – įvertino pateiktus dokumentus, taip pat rinko ir analizavo kilmės valstybės informaciją. Taigi, atlikus apklausas ir įvertinus visą su pareiškėjo ir jo šeimos narių prašymu susijusią informaciją, Migracijos departamentas sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo arba nesuteikimo planuoja priimti 2023 m. III ketv.“

6. Seimo kontrolierė 2022-06-01 gavo papildomą Migracijos departamento raštą Nr. 10K-6368, kuriuo paaiškinama:

6.1. „Patiksliname, kad 2023-03-29 buvo atliktos X ir jo žmonos Y bei pilnametės dukros Z apklauskos“.

6.2. „X ir jo šeimos narių (toliau kartu – pareiškėjai) prieglobsčio prašymai yra nagrinėjami, atliekamas su prašymais susijusios informacijos vertinimas.

Kaip Migracijos departamentas jau informavo Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierę anksčiau teiktame rašte, pareiškėjų prieglobsčio prašymų nagrinėjimas užtruko dėl didelio Migracijos departamento darbo krūvio, kuris susidarė dėl precedento neturinčio migrantų antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos teritorijos, taip pat dėl iš Ukrainos dėl Rusijos karinės agresijos pasitraukusių asmenų registracijos ir jiems išduotų leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje pakeitimo procedūros; sprendimą dėl prieglobsčio pareiškėjams suteikimo arba nesuteikimo planuojama priimti 2023 m. III ketvirtyje.“

6.3. „Remiantis byloje esančia informacija, pareiškėjai vis dar apgyvendinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centre. Kartu informuojame, kad pareiškėjų atstovas du kartus kreipėsi į Migracijos departamentą su prašymais leisti pareiškėjams apsigyventi kitu adresu“.

7. Migracijos departamentas pateikė 2023-05-29 atsakymo Nr. 10K-6168 Pareiškėjui į jo 2023-05-22 prašymą dėl leidimo apsigyventi jo norimoje vietoje, kopiją, kur nurodyta:

„Atsakydami į Jūsų [...] prašymą dėl Tadžikistano Respublikos piliečių X, Y, P, S, T, U ir Z apgyvendinimo pasirinktoje vietoje B, <...>, Vilniuje, informuojame, kad vadovaujantis UTPĮ 140⁸ str. 3 d. prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, Valstybės sienos apsaugos tarnyba laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose. Vadovaujantis UTPĮ 140⁸ str. 2 d. nuostatomis sprendimas dėl Jūsų minimų užsieniečių įleidimo į Lietuvos Respubliką nebuvo priimtas, todėl Migracijos departamentas neturi teisinio pagrindo priimti sprendimų dėl Jūsų prašyme minimų užsieniečių apgyvendinimo.

Taip pat informuojame, kad 2023-03-29 buvo atlikta X, jo žmonos, Y, ir dukters, Z, apklausa. Kadangi dėl didelio Migracijos departamento darbo krūvio, susidariusio dėl precedento neturinčio migrantų antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos teritorijos ir karo Ukrainoje, Migracijos departamente šiuo metu nagrinėjama daug pateiktų prašymų suteikti prieglobstį ir prašymų nagrinėjimas užtrunka tikimės, jog sprendimas dėl minėtų užsieniečių pateikto prašymo suteikti prieglobstį bus priimtas 2023 m. III-ame ketvirtyje. Gauta papildoma medžiaga į užsieniečio elektroninę bylą Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje (MIGRIS) įtraukta.“

Tyrimui reikšmingų teisės aktų nuostatos

8. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (toliau – Direktyva 2013/32/ES arba Prieglobsčio procedūrų direktyva) 31 straipsnis – „1. Valstybės narės svarsto tarptautinės apsaugos prašymus nagrinėjimo procedūros metu pagal II skyriaus pagrindinius principus ir garantijas.

2. Valstybės narės, nedarydamos poveikio tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo principui, užtikrina, kad nagrinėjimo procedūra būtų baigta kuo greičiau.

3. Valstybės narės užtikrina, kad nagrinėjimo procedūra būtų baigta per šešis mėnesius nuo prašymo pateikimo dienos.

[...]

6. Kai sprendimo negalima priimti per šešis mėnesius, valstybės narės užtikrina, kad atitinkamam prašytojui:

a) būtų pranešta apie uždelsimą ir

b) jo prašymu būtų suteikta informacija apie uždelsimo priežastis ir laikotarpį, per kurį tikimasi priimti sprendimą dėl jo prašymo.“

9. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (toliau – Priėmimo direktyva):

2 straipsnio h punktas – „sulaikymas – kai valstybė narė izoliuotai laiko prašytoją tam tikroje vietoje, kur prašytojo judėjimo laisvė yra atimta“.

8 straipsnis – „1. Valstybės narės negali sulaikyti asmens vien dėl to, kad jis yra prašytojas pagal 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos [...]. 2. Įrodžiusios, kad tai būtina, ir kiekvieną atvejį vertindamos individualiai, valstybės narės gali sulaikyti prašytoją, jeigu neįmanoma veiksmingai taikyti kitų švelnesnių alternatyvių priemonių. 3. Prašytoją galima sulaikyti tik šiais atvejais: a) siekiant nustatyti arba patikrinti jo tapatybę arba pilietybę; b) siekiant nustatyti tuos elementus, kuriais grindžiamas jo tarptautinės apsaugos prašymas, kurie asmens nesulaikius negalėtų būti gauti, ypač jei yra pavojus, kad prašytojas pasislėps; c) siekiant procedūros metu priimti sprendimą dėl prašytojo teisės atvykti į teritoriją; d) jei jis sulaikytas taikant grąžinimo procedūrą pagal 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse siekiant parengti grąžinimą ir (arba) įvykdyti išsiuntimo procesą, ir atitinkama valstybė narė gali pagrįsti objektyviais kriterijais, be kita ko, kad jis jau turėjo galimybę pasinaudoti prieglobsčio suteikimo procedūra, kad yra rimtų priežasčių manyti, jog jis prašosi tarptautinės apsaugos tik siekdamas, kad būtų atidėtas arba sutrukdytas sprendimo grąžinti vykdymas; e) kai tai būtina nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai užtikrinti; f) pagal 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, 28 straipsnį. Sulaikymo pagrindai nustatomi nacionalinėje teisėje. 4. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinėje teisėje būtų nustatytos sulaikymui alternatyvios priemonės reglamentuojančios normos, pavyzdžiui, įpareigojimas reguliariai prisistatyti į atitinkamas institucijas, užstatas finansinės garantijos pavidalu arba pareiga neišvykti iš nustatytos vietos.“

9 straipsnis – „1. Prašytojas sulaikomas tik kuo trumpiau, o laikomas sulaikytas tik tol, kol taikomi 8 straipsnio 3 dalyje nustatyti pagrindai. Su 8 straipsnio 3 dalyje nustatytais sulaikymo pagrindais susijusios administracinės procedūros vykdomos deramai kruopščiai. Sulaikymo trukmės pratęsimo negalima pateisinti ne dėl prašytojo kaltės ilgai trunkančiomis administracinėmis procedūromis. 2. Įsakymą sulaikyti prašytoją raštu parengia teisminės arba administracinės institucijos. Įsakyme sulaikyti nurodomos faktinės ir teisinės sulaikymo priežastys, kuriomis grindžiamas sulaikymas.“

11 straipsnis – „1. Sulaikytų prašytojų, kurie yra pažeidžiami asmenys, sveikatai, įskaitant psichinę sveikatą, nacionalinės valdžios institucijos turi skirti išskirtinį dėmesį. Jeigu sulaikomi pažeidžiami asmenys, valstybės narės užtikrina nuolatinę stebėseną ir tinkamą paramą, atsižvelgiant į jų ypatingą padėtį, įskaitant jų sveikatą. 2. Nepilnamečiai sulaikomi tik kraštutiniu atveju bei nustačius, kad negalima veiksmingai taikyti kitų švelnesnių alternatyvių priemonių. Toks sulaikymas trunka trumpiausią laikotarpį ir dedamos visos pastangos, kad sulaikyti nepilnamečiai būtų paleisti ir apgyvendinti nepilnamečiams tinkamuose būstuose.“

10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnis:

„Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Tos pačios pasekmės atsiranda, kai Konstitucinis

Teismas priima nutarimą, kad Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja įstatymams. Konstitucinio Teismo nutarimai yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams. Visos valstybės institucijos bei jų pareigūnai privalo panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti pripažintu nekonstituciniu teisės aktu. Neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo. Konstitucinio Teismo nutarimo pripažinti teisės aktą ar jo dalį nekonstituciniu galia negali būti įveikta pakartotinai priėmus tokį pat teisės aktą ar jo dalį.“

11. *Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo* (toliau – VAI):

1 straipsnis – „Šio įstatymo antrojo ir trečiojo skyrių nuostatos viešojo administravimo subjektams, atliekantiems funkcijas pagal kituose įstatymuose, Europos Sąjungos teisės aktuose ar Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytą tvarką, taikomos tiek, kiek jų veiklos priimant administracinius sprendimus, teikiant administracines paslaugas, priimant ir nagrinėjat prašymus ar skundus nenustato kiti tokią veiklą reglamentuojantys įstatymai, Europos Sąjungos teisės aktai ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.“

2 straipsnis – „5. Administracinis sprendimas – teisės aktų reglamentuotu būdu ir (ar) forma išreikšta vienkartinė viešojo administravimo subjekto valia dėl teisės taikymo, privaloma ir skirta konkrečiam asmeniui ar individualiai apibrėžtai asmenų grupei.“

3 straipsnis - „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...] 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs [...]; 13) vieno langelio. Šis principas reiškia, kad asmeniui informacija suteikiama, prašymas ar skundas priimamas ir atsakymas į juos pateikiamas vienoje darbo vietoje. Prašymą ar skundą nagrinėja ir informaciją iš savo administracijos padalinių, pavaldžių subjektų, prirėikus – ir iš kitų viešojo administravimo subjektų gauna pats prašymą ar skundą nagrinėjantis ir administracinį sprendimą priimantis viešojo administravimo subjektas, neįpareigodamas tai atlikti prašymą ar skundą padavusio asmens.“

10 straipsnis – „2. Privalomus reikalavimus asmenims nustato tik teisės aktų pagrindu priimti administraciniai sprendimai. [...] 5. Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: 1) administracinį sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas; 2) administracinio sprendimo data; 3) administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; 4) atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio sprendimo motyvai; 7) administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką; 8) administracinį sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos.“

13 straipsnis – „1. Asmeniui, pateikusiam prašymą, ar asmeniui, dėl kurio galimai pažeistų teisių ir teisėtų interesų yra pradėta administracinė procedūra, taip pat asmenims, kuriems administracinis sprendimas turi tiesioginį poveikį, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo administracinio sprendimo priėmimo dienos raštu pranešama apie priimtą administracinį sprendimą

pateikiant to sprendimo kopiją, o kai reikia apsaugoti atitinkamų kategorijų duomenis, – nuasmenintą priimto administracinio sprendimo nuorašą. Atvejais, kai administracinio sprendimo kopija ar nuorašas negali būti pateikti arba kai administracinio sprendimo forma neleidžia užtikrinti visų šio įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje reikalaujamų duomenų pateikimo, šie duomenys nurodytiems asmenims pateikiami raštu pranešant apie priimtą administracinį sprendimą. Jeigu asmuo nėra nurodęs pageidaujamo administracinio sprendimo ar kitos informacijos gavimo būdo, jie pateikiami tokiu būdu, koku buvo gautas prašymas ar skundas.“

14 straipsnis – „Asmuo turi teisę apskųsti viešojo administravimo subjekto priimtą administracinį sprendimą arba veiksma (neveikimą), taip pat viešojo administravimo subjekto vilkinimą atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus šio įstatymo nustatyta tvarka tam pačiam viešojo administravimo subjektui arba aukštesniam pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektui, arba kitų įstatymų, reglamentuojančių ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, nagrinėjimą, nustatyta tvarka išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijai, arba administraciniam teismui.“

12. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau ir – UTPI) (akto redakcija, galiojusi nuo 2022-08-01 iki 2023-01-01):

76 straipsnis – „1. Migracijos departamentas, įvertinęs surinktus įrodymus bei nustatytas faktines aplinkybes ir nustatęs, kad už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą yra atsakinga Lietuvos Respublika ir nėra aplinkybių, nurodytų šio Įstatymo 77 straipsnio 1 dalyje, nagrinėja prašymą suteikti prieglobstį iš esmės. [...] 4. Migracijos departamentas nagrinėja prašymą suteikti prieglobstį iš esmės skubos tvarka, kai prieglobsčio prašytojas: 1) atvyko iš saugios kilmės valstybės; 2) prašyme suteikti prieglobstį pateikia tik tokią informaciją, kuri nėra svarbi nagrinėjant, ar užsieniečiui gali būti suteiktas prieglobstis; 3) siekdamas klaidinti tyrimą, pateikia apie savo asmens tapatybę ar pilietybę klaidinančią informaciją ar suklastotus dokumentus arba nepateikia ar sunaikina informaciją ar dokumentus apie savo asmens tapatybę ar pilietybę, kurie gali turėti esminės įtakos priimančiam sprendimui dėl prieglobsčio suteikimo; 4) pateikia prašymą suteikti prieglobstį, kuris yra paremtas prieglobsčio prašytojo pateiktais duomenimis, kurie yra nenuoseklūs, prieštaringi, klaidinantys bei prieštaraujantys surinktai informacijai apie užsieniečio kilmės šalį ir dėl to akivaizdžiai neįtikinami; 5) pateikia paskesnę prašymą suteikti prieglobstį, kai neatsirado arba nebuvo pateikta naujos esminės informacijos arba duomenų, dėl kurių labai padidėja tikimybė, kad prieglobsčio prašytojas gali atitikti šio Įstatymo 86 ar 87 straipsnyje nustatytus kriterijus; 6) pateikia prašymą suteikti prieglobstį tik siekdamas sutrukdyti priimti ar įvykdyti sprendimą grąžinti ar išsiųsti užsieniečių į užsienio valstybę; 7) atsisako leisti paimiti jo pirštų atspaudus; 8) dėl rimtų priežasčių gali būti laikomas keliančiu grėsmę valstybės saugumui arba viešajai tvarkai arba buvo išsiųstas iš Lietuvos Respublikos šio Įstatymo 126 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytu pagrindu.“

81 straipsnis – „1. Prašymas suteikti prieglobstį turi būti išnagrinėtas iš esmės kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos, o teismui priėmus sprendimą įpareigoti Migracijos departamentą išnagrinėti prašymą suteikti prieglobstį iš naujo, – kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo šio teismo sprendimo įsigaliojimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai prašymas suteikti prieglobstį nagrinėjamas iš esmės skubos tvarka. Tokiu atveju prašymas suteikti prieglobstį turi būti išnagrinėtas per 10 darbo dienų nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos arba šio Įstatymo 76 straipsnio 4 dalyje nurodytų pagrindų nustatymo dienos. 3. Jeigu nagrinėjant prašymą suteikti prieglobstį iš esmės skubos tvarka išnyksta pagrindai, nurodyti šio Įstatymo 76 straipsnio 4 dalyje, prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimui iš esmės taikomas šio straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas.“

140⁸ straipsnis – „2. Jeigu užsieniečių, būdamas pasienio kontrolės punkte, tranzito zonoje ar šio Įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, pateikia prašymą suteikti prieglobstį, Migracijos departamentas per 48 valandas nuo tokio prašymo pateikimo momento priima sprendimą įleisti prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką, išskyrus prieglobsčio prašytojus, kuriems

taikytinos šio Įstatymo 76 straipsnio 4 dalies arba 77 straipsnio 1 dalies nuostatos. 3. Prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar šio Įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, Valstybės sienos apsaugos tarnyba laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. Užsieniečius, kurie neteisėtai kirtu Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir kurie nėra prieglobsčio prašytojai, ir užsieniečius, dėl kurių priimtas sprendimas nesuteikti prieglobsčio, iki bus įvykdytas galutinis sprendimas dėl užsieniečio grąžinimo ar išsiuntimo arba išduotas užsieniečio registracijos pažymėjimas, Valstybės sienos apsaugos tarnyba laikinai apgyvendina šioje dalyje nurodytose apgyvendinimo vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje. Pabėgėlių priėmimo centre pirmiausia apgyvendinami šioje dalyje nurodyti prieglobsčio prašytojai ir užsieniečiai, kurie yra pažeidžiami asmenys. Jeigu šioje dalyje nurodytiems prieglobsčio prašytojams ir užsieniečiams laikino apgyvendinimo vietose neteikiamos medicinos, socialinės, švietimo, maitinimo ir (ar) kitos paslaugos, psichologinė pagalba, prieglobsčio prašytojams ir užsieniečiams laikino apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimu gali būti leista laikinai išvykti iš laikino apgyvendinimo vietų minėtoms paslaugoms gauti ar maisto produktams įsigyti, kai yra valdoma pasišalinimo iš laikino apgyvendinimo vietų rizika. Teikiant nurodytas paslaugas nepilnamečiams, prioritetas teikiamas jų suteikimui už laikino apgyvendinimo vietos ribų, kai yra valdoma pasišalinimo iš laikino apgyvendinimo vietos rizika. [...] 5. Jeigu per įvestos karo padėties, nepaprastosios padėties, taip pat paskelbtos ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio laikotarpį ir 28 dienas po jo pabaigos, tačiau ne ilgiau kaip per 6 mėnesius nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos, nebuvo priimtas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio prašytojo, laikinai apgyvendinto šio straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose, teisinės padėties, Migracijos departamentas priima sprendimą įleisti tokį prieglobsčio prašytoją į Lietuvos Respubliką ir apgyvendinti jį šio straipsnio 3 dalyje nurodytose laikino apgyvendinimo vietose.“

140¹² straipsnis – „1. Užsieniečio prašymas suteikti prieglobstį gali būti pateiktas: 1) pasienio kontrolės punktuose ar tranzito zonose – Valstybės sienos apsaugos tarnybai; 2) Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai į Lietuvos Respubliką užsienietis atvyko teisėtai, – Migracijos departamentui“.

Pastaba: UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2023 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. KT53-A-N6/2023 pripažinta prieštaraujančia Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimas Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“:

„Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo 9 straipsnio 11 punktu, Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 10 straipsniu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremaliųjų situacijų komisijos 2021 m. liepos 2 d. posėdžio pasiūlymą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria:

1. Paskelbti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos.“

13. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatai, patvirtintų Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2000 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 388:

1 punktą – „Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [...] yra įstaiga prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, kurios paskirtis –

įgyvendinti valstybės politiką migracijos srityje“.

10 punktas – „Migracijos departamentas, siekdamas jam nustatyto veiklos tikslo, atlieka šias funkcijas: [...] 10.34. nagrinėja asmenų prašymus, pranešimus ir skundus, priima sprendimus dėl juose keliamų klausimų; [...]“.

14. *Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo*, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 1V-131 (toliau – Aprašas) (akto redakcija, galiojusi nuo 2022-02-26 iki 2022-12-29):

4 punktas – „Prašymas suteikti prieglobstį pateikiamas, nagrinėjamas, sprendimas priimamas vadovaujantis 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso, 1967 m. Niujorko protokolu dėl pabėgėlių statuso, 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos Sąjungos teisės aktais, įstatymu „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, Aprašu, kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais“.

97 punktas – „Surinkęs su prašymu suteikti prieglobstį susijusius duomenis, įgaliotas Migracijos departamento valstybės tarnautojas atlieka tyrimą, kurio tikslas – nustatyti, ar prieglobsčio prašytojas atitinka įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 86 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus, kuriais vadovaujamosi suteikiant pabėgėlio statusą, arba to paties įstatymo 87 straipsnio 1 dalyje nustatytus kriterijus, kuriais vadovaujamosi suteikiant papildomą apsaugą“.

101 punktas – „Migracijos departamentas prašymą suteikti prieglobstį išnagrinėja iš esmės laikydamasis įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 81 straipsnio 1–2 dalyse nustatytų prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo iš esmės terminų. Nelydimų nepilnamečių prieglobsčio prašytojų pateiktų prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimui suteikiama pirmenybė prieš kitus nagrinėjamus prašymus suteikti prieglobstį.“

15. *Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašo*, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2007 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 1V-340 (akto redakcija, galiojusi nuo 2022-04-13 iki 2023-05-05):

1 punktas – „Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašas (toliau – aprašas) nustato neteisėtai kirtusių Lietuvos Respublikos valstybės sieną užsieniečių, sulaikytų neteisėtai atvykusių į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai esančių Lietuvos Respublikoje užsieniečių, taip pat užsieniečių, pateikusių prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, (toliau kartu – užsieniečiai) laikinąjį apgyvendinimą Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos užsieniečių registracijos centre (toliau – centras), apgyvendintų centre užsieniečių teises ir pareigas, drausminio poveikio ir skatinimo priemonių jiems taikymą, sveikatos priežiūrą, materialinį ir buitinį aprūpinimą, draudimų ir apribojimų taikymą, užimtumo organizavimą, apsilankymų ir pasimatymų centre organizavimą, užsieniečių, kuriems nesuteikta teisė laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, laikino išvykimo iš centro tvarką bei apgyvendintų centre užsieniečių išvykimą iš centro.“

3. Centre apgyvendinami šie užsieniečiai:

3.1. teismo sprendimu: 3.1.1. sulaikyti užsieniečiai, neteisėtai atvykę į Lietuvos Respubliką ar neteisėtai esantys Lietuvos Respublikoje, kurie nėra pateikę prašymo suteikti prieglobstį (toliau – sulaikyti užsieniečiai); 3.1.2. sulaikyti prieglobsčio prašytojai; 3.1.3. prieglobsčio prašytojai, kuriems skirta alternatyvi sulaikymui priemonė – apgyvendinti centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų ar apgyvendinti centre nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje; 3.1.4. užsieniečiai, dėl kurių prašymų suteikti prieglobstį priimtas galutinis sprendimas ir kurie yra grąžinami į užsienio valstybę, (toliau – grąžinami užsieniečiai) ir kuriems skirta alternatyvi sulaikymui priemonė – apgyvendinti centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų ar apgyvendinti

centre nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje;

3.2. Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) sprendimu: 3.2.1. prieglobsčio prašytojai, dėl kurių priimtas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką ir kurie nėra sulaikyti arba kuriems nėra skirta alternatyvi sulaikymui priemonė; 3.2.2. prieglobsčio prašytojai, kuriems nesuteikiama teisė laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje; 3.3. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) sprendimu – neteisėtai Lietuvos Respublikos valstybės sieną kirtę užsieniečiai, kurie nėra prieglobsčio prašytojai ir kuriems nesuteikiama teisė laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje;

3.4. aprašo 3.1–3.3 papunkčiuose nenurodyti užsieniečiai, iki kol bus priimtas teismo arba Migracijos departamento ar VSAT sprendimas dėl jų apgyvendinimo centre: 3.4.1. užsieniečiai, atvykę patys į centrą ir pateikę centrui prašymus suteikti prieglobstį; 3.4.2. prieglobsčio prašytojai, dėl kurių nepriimtas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, (toliau – neįleisti prieglobsčio prašytojai); 3.4.3. užsieniečiai ir prieglobsčio prašytojai, dėl kurių yra priimtas VSAT pareigūnų sprendimas sulaikyti ne ilgiau kaip 48 valandoms“.

Tyrimui reikšminga teismų praktika

16. *Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2023 m. birželio 7 d. nutarimo Nr. KT53-A-N6/2023:*

17 *punktas* – „Apibendrinant Europos Sąjungos teisinį reguliavimą šioje konstitucinės justicijos byloje aktuali aspektu, pažymėtina, kad:

– pagal Europos Sąjungos teisę sulaikymas yra bet kokia priemonė, kurią taikant prieglobsčio prašytojas izoliuotai laikomas tam tikroje vietoje, kur jo judėjimo laisvė yra atimta, jis atskiriamas nuo likusių gyventojų, įpareigojant jį nuolat likti ribotoje ir uždaroje teritorijoje; prieglobsčio prašytojų apgyvendinimas nurodytoje vietoje, neleidžiant judėti už teritorijos ribų ir pareigūnams kontroliuojant teritoriją, niekuo nesiskiria nuo sulaikymo; tai yra prievartos priemonė, dėl kurios šis prašytojas netenka judėjimo laisvės ir kuria jis atskiriamas nuo likusių gyventojų, įpareigojant nuolat likti ribotoje ir uždaroje teritorijoje;

– sulaikymas turėtų būti kraštutinė priemonė ir gali būti taikomas tik po to, kai buvo tinkamai išnagrinėtos visos su laisvės atėmimu nesusijusios alternatyvios sulaikymui priemonės; sulaikyti prieglobsčio prašytoją galima tik įrodžius, kad tai būtina, kad tokios priemonės taikymas yra proporcingas siekiamam tikslui, ir kiekvieną atvejį įvertinus individualiai, jeigu neįmanoma veiksmingai taikyti kitų švelnesnių alternatyvių priemonių;

– ESTT vertinimu, tokia įgyvendinant Priėmimo sąlygų direktyvą UTPĮ numatyta alternatyvi sulaikymui priemonė kaip apgyvendinimas nurodytoje vietoje, nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje, negalint iš jos išeiti be leidimo ir palydos, laikytina sulaikymu pagal Priėmimo sąlygų direktyvos 2 straipsnio h punktą;

– bendro pobūdžio grėsmė viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, kylanti dėl masinio trečiųjų šalių piliečių antplūdžio, negali būti pagrindu sulaikyti prieglobsčio prašytojus, nepaaiškinus, koks yra tokios priemonės poveikis viešosios tvarkos palaikymui ir vidaus saugumo užtikrinimui; grėsmė nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai gali pateisinti prašytojo sulaikymą arba jo pratęsimą tik su sąlyga, kad dėl jo asmeninio elgesio kyla realus, tuo metu esantis ir pakankamai didelis pavojus pagrindiniam visuomenės interesui arba atitinkamos valstybės narės vidaus ar išorės saugumui.“

27.6 *punktas* – „Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad UTPĮ 5 straipsnio (2021 m. liepos 13 d. redakcija) 6 dalis tiek, kiek pagal ją, dėl masinio užsieniečių antplūdžio esant paskelbtai ekstremaliajai situacijai, nepaprastajai ar karo padėčiai, visi prieglobsčio prašytojai privalėjo būti apgyvendinami nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai toks apgyvendinimas pagal šio straipsnio 8 dalį galėjo trukti iki 6 mėnesių, kompetentingai institucijai nepriėmus sprendimo, kurį būtų galima skųsti teismui,

prieštaravo Konstitucijos 20 straipsniui.“

33 *punktas* – „Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatavus, kad UTPI 5 straipsnio (2021 m. liepos 13 d. redakcija) 6 dalis tiek, kiek pagal ją, dėl masinio užsieniečių antplūdžio esant paskelbtai ekstremaliajai situacijai, nepaprastajai ar karo padėčiai, visi prieglobsčio prašytojai privalėjo būti apgyvendinami nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai toks apgyvendinimas pagal šio straipsnio 8 dalį galėjo trukti iki 6 mėnesių, kompetentingai institucijai nepriėmus sprendimo, kurį būtų galima skųsti teismui, prieštaravo Konstitucijos 20 straipsniui, be kita ko, dėl to, kad viena iš labiausiai asmens laisvę varžančių priemonių buvo skiriama visiems prieglobsčio prašytojams, individualiai nevertinant kiekvieno asmens situacijos ir jo keliamos realios grėsmės Konstitucijos saugomoms vertybėms, valstybės ir visuomenės interesams ir nesant galimybės taikyti mažiau asmens laisvę varžančias priemones, taip pat dėl to, kad dėl užsieniečių antplūdžio esant paskelbtai ekstremaliajai situacijai, nepaprastajai ar karo padėčiai, prieglobsčio prašytojai buvo laikinai apgyvendinami nurodytose vietose nepriimant atitinkamo kompetentingos institucijos sprendimo ir nenumatant galimybės tokios priemonės taikymo teisėtumo ir pagrįstumo patikrinti teisme, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 20 straipsniui prieštaravo ir UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalis tiek, kiek pagal ją visi prieglobsčio prašytojai privalėjo būti apgyvendinami nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai toks apgyvendinimas pagal šio straipsnio 5 dalį galėjo trukti iki 6 mėnesių, kompetentingai institucijai nepriėmus sprendimo, kurį būtų galima skųsti teismui.“

35 *punktas* – „Šiame nutarime minėta, kad Konstitucijos 20 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios žmogaus laisvės neliečiamumą, suponuoja apsaugą ne tik nuo savavališko sulaikymo ar suėmimo, bet ir nuo bet kokio kito neteisėto asmens laisvės suvaržymo ar atėmimo, *inter alia* tokio, kai apribojama asmens judėjimo laisvė; asmens laisvė nėra absoliuti; įstatymu nustatant asmens laisvės ribojimo sąlygas ir pagrindus turi būti sudarytos prielaidos institucijoms, sprendžiančioms dėl asmens laisvės ribojimo pobūdžio, kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens padėtį ir individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas jo teises ribojančias priemones.

35.1. Pažymėtina, kad pagal UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalį (2023 m. balandžio 20 d. redakcija), dėl masinio užsieniečių antplūdžio esant paskelbtai ekstremaliajai situacijai, nepaprastajai ar karo padėčiai visus prieglobsčio prašytojus apgyvendinant nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, nėra sudaryta prielaidų institucijoms, sprendžiančioms dėl asmens laisvę ribojančios priemonės taikymo, kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir jo keliamą realią grėsmę Konstitucijos saugomoms vertybėms, valstybės ir visuomenės interesams ir individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas jo laisvę ribojančias priemones. Kaip minėta, nei šioje, nei kitose UTPI nuostatose nėra numatyta galimybė prieglobsčio prašytojams, iki 6 mėnesių apgyvendinamiems nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, taikyti alternatyvias, mažiau asmens laisvę varžančias priemones, kurios gali būti taikomos asmenį sulaikius.

35.2. Konstatuotina, kad UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalyje (2023 m. balandžio 20 d. redakcija) nesilaikyta iš Konstitucijos 20 straipsnio kylančio reikalavimo asmens laisvės nevaržyti labiau, nei būtina teisėtam tikslui pasiekti ir sprendžiant dėl asmens laisvės ribojimo, kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas jo laisvę ribojančias priemones.“

36 *punktas* – „Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalis (2023 m. balandžio 20 d. redakcija) tiek, kiek pagal ją visi prieglobsčio prašytojai privalo būti apgyvendinami nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, kai toks apgyvendinimas pagal šio straipsnio 5 dalį gali trukti iki 6 mėnesių, prieštarauja Konstitucijos 20 straipsniui.“

nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2494-881/2022 be kita ko, yra konstatavęs:

„Teisėjų kolegija pažymi, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas asmens sulaikymo teisėtumo principas reiškia, jog asmeniui neturi būti atimta laisvė kitaip, kaip tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokios nustatytos įstatyme. Asmens laisvė – viena pagrindinių prigimtinių asmens teisių ir jos apribojimas galimas tik tuomet, kai tai yra būtina ir neišvengiama, griežtai laikantis įstatymo reikalavimų (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. vasario 5 d. nutarimas). Tai reiškia, jog asmens sulaikymas yra *ultima ratio* (liet. kraštutinė priemonė) ir gali būti taikomas tik tais atvejais, kai įstatymų nustatyti tikslai negali būti pasiekti kitais būdais (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1090-1062/2022).

32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje taip pat pripažįstama, kad alternatyvių sulaikymui priemonių taikymas galimas tik tuomet, kai be tokių priemonių taikymui keliamų reikalavimų yra ir sulaikymui keliamų reikalavimų atitiktis, todėl nenustačius užsieniečio sulaikymo pagrindų, užsieniečiui negali būti taikomas nei pats sulaikymas, nei alternatyvios sulaikymui priemonės (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N575-28/2014).

33. Įstatymo 115 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad alternatyvios sulaikymui priemonės yra: 1) užsienietis nustatytu laiku periodiškai turi atvykti į Migracijos departamentą arba VSAT; 2) užsienietis elektroninių ryšių priemonėmis nustatytu laiku turi pranešti Migracijos departamentui arba VSAT apie savo buvimo vietą; 3) patikėti prižiūrėti užsienietį Lietuvos Respublikos piliečiui arba Lietuvos Respublikoje teisėtai gyvenančiam užsieniečiui, jei šis asmuo įsipareigojo rūpintis juo ir jį išlaikyti; 4) apgyvendinti užsienietį VSAT, netaikant judėjimo laisvės apribojimų; 5) apgyvendinti užsienietį VSAT, nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje.“

18. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2023 m. sausio 19 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-1289-602/2023, be kita ko, yra konstatavęs:

„27. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pripažinęs, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir tarptautinės teisės normas turi būti veiksmingai užtikrinta užsieniečio teisė į teisminę gynybą, siekiant patikrinti užsieniečiui taikomos priemonės – apgyvendinimo nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje – pagrįstumą ir teisėtumą. [...]

32. Teisėjų kolegija, ESTT ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos kontekste įvertinusi byloje nustatytas aplinkybes, kad Užsieniečiai, atvykę į Lietuvos Respubliką ir pasienio kontrolės punkte pasiprašę prieglobsčio, buvo laikinai apgyvendinti VSAT Užsieniečių registracijos centre (Pabradėje), suteikiant jiems teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje (kas pagal nurodytą teismų praktiką gali būti laikoma de facto sulaikymu), taip pat tai, kad nenustatyta, jog jie nebendradarbiavo, siekiant nustatyti jų asmens tapatybę ir (ar) pilietybę, kad jie bandė pabėgti iš apgyvendinimo vietos ar kitaip pažeidė gyvenimo laikino apgyvendinimo vietoje tvarką, kad jie kelia grėsmę valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, yra pažeidę migracinius įstatymus, atsižvelgiant į tai, kad jie turi 3 mažamečius vaikus, pritaria pirmosios instancijos teismo išvadai, jog tolesnis Užsieniečiams taikomas judėjimo laisvės ribojimas buvo neproporcingas, nes nepagrįstai suvaržytų vieną pagrindinių asmens teisių – judėjimo laisvę, įtvirtintą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 straipsnyje.“

Tyrimo išvados

19. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolierei pranešė, kad 2022-12-23 Migracijos departamentui pateikė prašymus dėl prieglobsčio suteikimo. Prieglobsčio prašymai buvo priimti ir Pareiškėjas su šeima, kurioje yra nepilnamečių vaikų, buvo perkelti ir apgyvendinti VSAT Užsieniečių registracijos centre, Pabradėje. Pareiškėjas nurodo, kad jie negavo jokio sprendimo, kurio

pagrindu buvo apgyvendinti minėtame centre atimant jų judėjimo laisvę, todėl mano, kad jie yra neteisėtai sulaikyti ir turėtų būti nedelsiant paleisti, arba jiems turi būti įteikti sprendimai dėl sulaikymo. Pareiškėjas teigia, kad Migracijos departamentas netenkina jų prašymų pakeisti gyvenamą vietą, vilkina prašymo dėl prieglobsčio suteikimo nagrinėjimo procesą ir tokiu būdu pažeidžia jo šeimos interesus.

20. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas prieglobsčio prašymą pateikė 2022-12-23. Pareiškėjo prieglobsčio prašymas yra nagrinėjamas skubos tvarka. Migracijos departamentas informavo, kad Pareiškėjo prašymo nagrinėjimo procedūrą turi baigti ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo užsieniečio užregistravimo Lietuvos migracijos informacinėje sistemoje dienos, t. y. iki 2023-06-23. Migracijos departamente 2023-03-29 buvo atlikta Pareiškėjo ir jo šeimos narių apklausa, šiuo metu atliekamas su prašymais susijusios informacijos vertinimas.

Migracijos departamentas taip pat paaiškino, kad Pareiškėjo ir jo šeimos narių prieglobsčio prašymų nagrinėjimas užtruko dėl didelio Migracijos departamento darbo krūvio, kuris susidarė dėl precedento neturinčio migrantų antplūdžio iš Baltarusijos Respublikos teritorijos, taip pat dėl iš Ukrainos dėl Rusijos karinės agresijos pasitraukusių asmenų registracijos ir jiems išduotų leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje pakeitimo procedūros.

MD priėmus sprendimą Pareiškėjo prašymą nagrinėti iš esmės skubos tvarka bei nespėsti klausimo dėl užsieniečio apgyvendinimo bei įleidimo į Lietuvos Respublikos teritoriją, 2022-12-30 Pareiškėjas kartu su savo šeimos nariais buvo pristatyti į VSAT URC, kur jiems suprantama kalba buvo supažindinti su VSAT URC vidaus tvarkos taisyklėmis, jiems reguliariai teikiamos teisinės konsultacijos. VSAT informavo, kad Pareiškėjas ir jo šeimos nariai gali judėti visoje VSAT URC apgyvendinimo teritorijoje, nepažeisdami URC apsaugos draudžiamųjų zonų.

21. UTPI numatyta, jog Migracijos departamentas, įvertinęs surinktus įrodymus bei nustatytas faktines aplinkybes ir nustatęs, kad už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą yra atsakinga Lietuvos Respublika ir nėra aplinkybių, nurodytų šio Įstatymo 77 straipsnio 1 dalyje, nagrinėja prašymą suteikti prieglobstį iš esmės.

Vadovaujantis tuo metu galiojusio UTPI 140⁸ straipsnio 3 dalimi, prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose ar šio Įstatymo 140¹² straipsnio 2 dalyje nurodytu atveju, iki priimamas sprendimas įleisti juos į Lietuvos Respubliką, VSAT laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, VSAT, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikdama jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Pagal UTPI 81 straipsnį, prašymas suteikti prieglobstį turi būti išnagrinėtas iš esmės kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo prašymo suteikti prieglobstį pateikimo dienos.

Pagal Aprašo 4 punktą, prašymas suteikti prieglobstį pateikiamas, nagrinėjamas, sprendimas priimamas vadovaujantis 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso, 1967 m. Niujorko protokolu dėl pabėgėlių statuso, 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Europos Sąjungos teisės aktais, UTPI, Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymu, Tvarkos aprašu, kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais.

Prieglobsčio procedūrų direktyvos 31 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad kai sprendimo negalima priimti per šešis mėnesius, valstybės narės užtikrina, kad atitinkamam prašytojui būtų pranešta apie uždelsimą ir jo prašymu būtų suteikta informacija apie uždelsimo priežastis ir laikotarpį, per kurį tikimasi priimti sprendimą dėl jo prašymo.

22. Pastebėtina, kad Pareiškėjo prašymo pateikimo metu galiojusioje UTPI redakcijoje buvo numatyta, jog prieglobsčio prašytojus, pateikusius prašymus suteikti prieglobstį, Valstybės sienos apsaugos tarnyba laikinai apgyvendina pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, Valstybės

sienos apsaugos tarnyboje, Pabėgėlių priėmimo centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, apgyvendinimo patalpose, laikiname būste ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikdama jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, ir dėl tokio apgyvendinimo nepriimamas joks administracinis arba procesinis sprendimas.

Seimo kontrolierė ankstesniuose tyrimuose ne kartą akcentavo, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Viešojo administravimo įstatymu, tarptautiniais teisės aktais, dėl kiekvieno asmens teisių ar pareigų pasikeitimo turi būti priimamas administracinis sprendimas, kuris išdėstomas raštu ir kurį asmuo galėtų skusti, jeigu mano, kad jo teisių (pareigų) pokytis galimai yra nepagrįstas ar neteisėtas. Lietuvos vyriausiasis administracinis, nagrinėdamas prieglobsčio prašytojų skundus, taip pat yra pripažinęs, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją ir tarptautinės teisės normas turi būti veiksmingai užtikrinta užsieniečio teisė į teisminę gynybą, siekiant patikrinti užsieniečiui taikomos priemonės – apgyvendinimo nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje – pagrįstumą ir teisėtumą.

Pastebėtina, kad tik Laikinojo užsieniečių apgyvendinimo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašo 3 punkte buvo numatyta, jog prieglobsčio prašytojai VSAT URC gali būti apgyvendinami teismo, Migracijos departamento arba VSAT sprendimu, tačiau tiriamu atveju nebuvo vadovujamasi ir šia tvarka.

Taigi, nors Pareiškėjo prašymo dėl prieglobsčio suteikimo metu galiojusiame UTPĮ iš viso nebuvo reglamentuotas sprendimų dėl pabėgėlių apgyvendinimo (sulaikymo) VSAT URC priėmimo klausimas, tačiau atsakingos institucijos priimant sprendimus dėl prieglobsčio prašytojų sulaikymo (apgyvendinimo) turėjo vadovautis VAĮ nuostatomis bei supažindinti šiuos asmenis su priimtais sprendimais.

Būtina pažymėti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2023 m. birželio 7 d. priėmė nutarimą Nr. KT53-A-N6/2023, kuriame be kita ko konstatuojama, kad visų prieglobsčio prašytojų apgyvendinimas UTPĮ nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje bei individualiai nevertinant kiekvieno asmens situacijos ir jo keliamos realios grėsmės Konstitucijos saugomoms vertybėms, valstybės ir visuomenės interesams ir nesant galimybės taikyti mažiau asmens laisvę varžančias priemones, taip pat dėl to, kad prieglobsčio prašytojai buvo laikinai apgyvendinami nurodytose vietose nepriimant atitinkamo kompetentingos institucijos sprendimo ir nenumatant galimybės tokios priemonės taikymo teisėtumo ir pagrįstumo patikrinti teisme, UTPĮ 140⁸ straipsnio 3 dalies nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 20 straipsniui.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatyme numatyta, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo nutarimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Konstitucinio Teismo nutarimai yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams. Visos valstybės institucijos bei jų pareigūnai privalo panaikinti savo priimtus poįstatyminius aktus ar jų nuostatas, kurie pagrįsti pripažintu nekonstituciniu teisės aktu. Neturi būti vykdomi sprendimai, pagrįsti teisės aktais, kurie pripažinti prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, jeigu tokie sprendimai nebuvo įvykdyti iki atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo. Vadovaujantis šia nuostata, UTPĮ 140⁸ straipsnio 3 dalis nebegali būti taikoma nuo 2023 m. birželio 7 d., kai buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas ir minėta norma pripažinta prieštaraujančia Lietuvos Respublikos Konstitucijai, o priimti sprendimai sulaikyti (apgyvendinti) prieglobsčio prašytojus UTPĮ nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi būti panaikinti.

23. Būtina atkreipti dėmesį ir į Pareiškėjo skunde nurodytą aplinkybę, kad jis ir jo šeimos nariai (taip pat ir nepilnamečiai) URC buvo apgyvendinti apribojant jų judėjimo laisvę. LVAT

praktikoje formuojama pozicija, kad jei byloje nėra duomenų apie užsieniečių keliamą grėsmę valstybės saugumui ar viešajai tvarkai, jie apgyvendinimo vietoje charakterizuojami teigiamai, nėra nustatyta, kad jie yra pažeidę teisės aktais nustatytas apgyvendinimo taisykles, ribojimai judėti jiems taikomi pakankamai ilgą laiką, taip pat tai, kad pagal bylos duomenis užsieniečių tapatybė yra nustatyta, konstatuojama, kad užsieniečiui taikomas apgyvendinimo režimas su judėjimo apribojimais yra nepagrįstas (žr., pvz., LVAT 2022 m. gegužės 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2494-881/2022, 2022 m. gegužės 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2546-624/2022, 2022 m. gegužės 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2491-654/2022). Remiantis LVAT praktika, priimant sprendimą dėl judėjimo laisvės apribojimo taikymo užsieniečiui, turi būti atsižvelgiama į konkrečias jo padėtį švelninančias aplinkybes, tikslingumą apriboti šio asmens laisvę ir tokios priemonės proporcingumą, judėjimo laisvės suvaržymo trukmę, be to turi būti atkreipiamas dėmesys į pažeidžiamų asmenų interesus.

LVAT praktikoje analogiško pobūdžio bylose laikomasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2020 m. gruodžio 17 d. sprendime byloje Nr. C-808/18 Europos Komisija prieš Vengriją išsakytos pozicijos, kad asmens galimybės judėti teritorijoje, kurioje judėjimo laisvė yra labai ribota, prilygsta de facto sulaikymui (pvz. LVAT 2022 m. birželio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2893-881/2022, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl užsieniečio apgyvendinimo Vilniaus Pabėgėlių priėmimo centre, nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje, LVAT 2022 m. gegužės 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2414-881/2022, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl užsieniečio apgyvendinimo VSAT Užsieniečių registracijos centro Pabradėje konteinerinių namelių sektoriuje, LVAT 2022 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2595-602/2022, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl užsieniečių apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre Rukloje).

Pažymėtina, kad vadovaujantis Priėmimo direktyvos nuostatomis, apgyvendinimas nurodytoje vietoje, nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje, negalint iš jos išeiti be leidimo ir palydos, laikytina sulaikymu. Pabrėžtina, kad vadovaujantis tiek nacionaliniais, tiek tarptautiniais teisės aktais, sulaikymas turėtų būti taikomas tik kaip kraštutinė priemonė ir taikomas tik po to, kai kiekvienas atvejis įvertinamas individualiai, apsvarstomos galimos alternatyvos ir tik įrodžius, kad tai būtina bei sulaikymo taikymas yra proporcingas siekiamam tikslui.

Šiuo tiriamu atveju svarbu akcentuoti, kad Pareiškėjo šeimoje yra trys nepilnamečiai vaikai. Vadovaujantis Priėmimo direktyva, nepilnamečiai gali būti sulaikomi tik kraštutiniu atveju, o nustatčius, kad visgi negalima veiksmingai taikyti kitų švelnesnių alternatyvių priemonių ir toks sulaikymas būtinas, jis privalo būti kuo trumpesnis ir turi būti dedamos visos pastangos, kad sulaikyti nepilnamečiai būtų paleisti ir apgyvendinti nepilnamečiams tinkamuose būstuose.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui nebuvo pateikta jokių duomenų, patvirtinančių Pareiškėjo ir jo šeimos, kurioje yra ir nepilnamečių vaikų, individualios situacijos dėl pažeidžiamų asmenų apsaugos vertinimą, alternatyvų apgyvendinimui VSAT URC svarstymą, tik žinoma, kad ši šeima, vadovaujantis UTPĮ nuostatomis, automatiškai buvo sulaikyta ir apgyvendinta minėtame centre apribojant jų judėjimo laisvę. Tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad Pareiškėjas ne kartą kreipėsi su prašymais į Migracijos departamentą, prašydamas leisti jam ir jo šeimai apsigyventi už URC teritorijos ribų, nuroydamas tikslų galimos gyvenamosios vietos adresą, tačiau jo prašymai buvo atmesti.

24. Apibendrinant tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad nors dar nepraėjo 6 mėnesiai nuo Pareiškėjo prašymo dėl prieglobsčio suteikimo pateikimo dienos ir prašymo nagrinėjimo terminai nėra pažeisti, tačiau Pareiškėjas ir jo šeimos nariai, tarp jų ir nepilnamečiai, VSAT URC yra apgyvendinti nuo 2022-12-30 ir laikomi ten iki šiol, ribojant jų judėjimo laisvę. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas pripažino UTPĮ 140⁸ straipsnio 3 dalį prieštaraujančia Konstitucijai, nes prieglobsčio prašytojai buvo laikinai apgyvendinami nurodytose vietose nepriimant atitinkamos kompetentingos institucijos sprendimo ir nenumatant galimybės tokios priemonės

taikymo teisėtumo ir pagrįstumo patikrinti teisme. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsniu, pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai teisės aktas ar jo dalis negali būti taikoma nuo nutarimo paskelbimo dienos, o priimti sprendimai sulaikyti (apgyvendinti) prieglobsčio prašytojus UTPĮ nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi būti panaikinti.

Įvertinus šias konstatuotas aplinkybes, Skundas dėl Migracijos departamento ir VSAT pareigūnų veiksmų, susijusių su Pareiškėjo ir jo šeimos sulaikymu (apgyvendinimu) Užsieniečių registracijos centre, pripažįstamas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

25. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundą dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pareigūnų veiksmų, susijusių su sulaikymu (apgyvendinimu) Užsieniečių registracijos centre, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

26. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktorei rekomenduoja įvertinti sprendimo apgyvendinti URC be teisės judėti pagrįstumą atsižvelgiant į tarptautinius standartus bei pažeidžiamų asmenų (nepilnamečių) geriausias interesus ir atsižvelgiant į tai, kad UTPĮ 140⁸ straipsnio 3 dalis Lietuvos Konstitucinio teismo 2023 m. birželio 7 d. nutarimu pripažinta prieštaraujančia Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir nebegali būti taikoma, o priimti sprendimai sulaikyti (apgyvendinti) prieglobsčio prašytojus UTPĮ nurodytose vietose, nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi būti panaikinti, pakartotinai išnagrinėti Pareiškėjo prašymą dėl galimybės apsigyventi už centro ribų.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė